

LUPȚA

Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 47—82. —

... .. APARE ... ..
sub direcția unui
comitet de redacție.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., István-ut 11
Inserțiuni după învoială.
Scrisori nefrancate se refuză.

Popor și fruntași.

(***) Acum s'a reluat viața politică. Aici în Budapesta cazanul patimilor a început să clocotească. Până jos, departe, se aude zgomotul parlamentar. Cetățenii țării, de toate neamurile, de toate limbile, așteaptă semne bune, vești despre îndreptarea stărilor de astăzi.

În viața noastră politică deocamdată acesta este întâiul câștig pozitiv: conștiința poporului, că binele lui se plămădește în parlament, că acest parlament este tot razimul ce i-l acordă constituția. De aci a pornit și dorința poporului nostru de a lua parte intensă la viața constituțională și de a contribui la rezolvarea tuturor problemelor atingătoare de statul nostru. Și este o adevărată satisfacție să vedem mulțimea românească urmărind cu atenție tot mersul vieții parlamentare și așteptând de-acolo toate legile, menite să aducă bine și liniște în țară.

Dece ne bucurăm de acest fapt?

Ne bucurăm pentru că ne convingem astfel de legătura firească, bine stabilită, între popor și fruntași și vedem marea încredere ce o au unii față de alții. Ne bucurăm iarăși pentru că din aceste vădite dorințe de a desvolta o viguroasă viață politică, vedem ce bine și ce puternic se simte poporul nostru în această țară, în care s'a născut, la ridicarea căreia a contribuit și pentru viitorul căreia vrea să lupte. Fără noi astăzi soarta țării nu se mai poate croi.

Cât pentru încrederea ce o are poporul în fruntașii săi din parlament, — căci de aceștia e vorba — s'au dat atâtea semne că ei o meritau îndeajuns. Sesiunea parlamentară trecută este plină de dovezi, de lupte câștigate. Ceata cea redusă de deputați naționaliști se poate asemăna cu mica ceată de eroi greci, care zdrobea puternicile oști persane din vremile de glorie ale Eladei. Bine pregătiți, sprinteni la grai, dispunând de un nesecat material de argumente ei au susținut, cu câștig, cele mai acerbe discuții cu fanfaronii guvernului și nu au cedat decât în fața forței majore și a brutalităților înfierate de Europa întreagă. Cuvântările lor au avut răsunete sincere în presa statelor civilizate și chestiunea noastră națională a câștigat într'un singur an mai mult ca în decenii întregi de altă dată.

Astăzi, când o nouă sesiune și-a

luat începutul, deputații noștri se prezintă în parlament mai întăriți și mai doritori de acțiune ca ori-când. Ei aduc cu sine, pe lângă experiențele din trecut și cunoașterea reală a trebuințelor poporului și se vor face la orice ocazie interpreții tuturor cererilor noastre legitime. Nimic nu primenește mai mult sufletul luptătorului ca dragostea mulțimii și astfel, primeniți de dragostea alegătorilor lor, au venit deputații noștri să-și facă din nou datoria către neam.

Prevedem că nu-i așteaptă tocmai flori și aclamări prietenoase. Dimpotrivă, zile grele și pline de furtună se apropie. Căci sunt așa de multe și de prăpăstioase conflictele de vederi dintre partide și atât sunt de mari interesele dintr'o parte și alta, încât o liniștită înțelegere este aproape exclusă în actualele împrejurări. Se vor repeta multe scene odioase și iarăși va porni seria de josnice atacuri din partea majorității, dar linia de conduită a deputaților noștri este așa de bine fixată, încât nimic nu-i va putea scoate din calmul lor și din înțelepciunea politică, de care au dat probe.

După cât știm, deputații noștri intră în noua sesiune cu gânduri frumoase, cu un plan hotărât de acțiune în diferite direcții. Poporul poate fi liniștit că nu se va scăpa din vedere nici o ocazie și nici un mijloc, pentru a-i apăra cauza cu demnitate.

Sfârșitul comediei transacționiste. În fine, a căzut cortina. Comedia s'a sfârșit azi știe toată lumea că transacțiunea s'a încheiat de mult. Duminecă și Luni, până noaptea târziu, s'au urmat lucrările de redacție, iar azi textul convenției comerciale și vamale a trecut în imprimăria statului pentru a fi tipărit.

Guvernul ungar s'a înțeles cu guvernul austriac să prezinte parlamentelor proiectul convenției încheiate — la 16 Octombrie. Până atunci guvernele nu pot să facă declarații, căci îi leagă cuvântul de onoare. (Păcat că nu mai face parte din guvern și Polonyi.)

Ceeace a străbătut până acum în publicitate dovedește că Ungaria a plătit scump pactul legat cu Coroana. O spune însuși organul contelui negru «Magyar Hirlap» în articolul de fond de azi:

«Dacă cuprinsul transacțiunii corespunde celor ce publică ziarele din Viena, vor rămânea amar desiluzionați toți cei ce s'au bucurat că s'a încheiat transacțiunea. Din

ziarele vieneze ne convingem despre un singur lucru: că noi plătim (i plătim enorm de mult atât la cvotă, cât și la datoria comună), dar nu vedem nicăieri ce câpătăm în schimb».

Kossuth a făcut și el declarații cu prilejul unui toast ținut în Kőrmend, unde s'a inaugurat o statuie d'alui Kossuth Lajos. Franți a vorbit foarte tacticos. «Trebuie să știi până unde să întinzi coarda fără să se rumpă; trebuie să cumpănești bine mijloacele de cari dispui; să-ți dai seamă de cece poți realiza și ce nu poți realiza». Și ca încheiere: «Pot să spun că transacțiunea e favorabilă și pentru Ungaria».

Acest și se reduce aproape la nimic, când citim ziarele din Viena, cari aduc un resumat al textului convenției.

Înainte de toate s'a ridicat cvota cu două la sută (cum am anunțat-o noi cu o săptămână înainte), cece înseamnă pentru noi un plus de 5 milioane de coroane ca eșite.

Banca independentă a rămas să se discute din nou după 10 ani.

Valorile de stat ale Ungariei nu vor mai fi supuse la impozit în Austria, în schimb societatea de navigațiune pe Dunăre nu va plăti nici ea impozite de transport.

Celelalte puncte au rămas aproape neschimbate. O izbândă au câștigat cu toate aceste vitejii coaliționiștii: mizera vamală nu se va mai numi alianță vamală ca în trecut, ci convențiune comercială și vamală.....

Pentru atâta lucru au jucat aproape zece luni cea mai stupidă comedie politică!

Andrássy și socialiștii. Impotriva hotărârii prefectului de poliție prin care li se interzice socialiștilor să se adune în piața din fața parlamentului ungar, comitetul executiv al partidului social-democrat a anunțat apel la ministrul de interne contele Andrásy.

Contele negru a confirmat însă hotărârea prefectului de poliție și a interzis și el demonstrația. A confirmat hotărârea prefectului indentificându-se cu motivele — pretexte înșirate de el — deputații ar fi împedecați să meargă în pace până la parlament.

Ziua de 10 Octombrie va fi cu toate acestea o manifestație puternică și impozantă în interesul sufragiului universal.

Asociația regnicolară a editorilor de ziare în ședința sa de ieri a luat la cunoștință hotărârea partidului social-democrat că la 10 Octombrie culegătorii se pun în grevă. Ziua următoare prin urmare, nu va apare nici un ziar.

Ministrul de comerț Kossuth a dat un ordin intim în care îi oprește pe muncitorii

dela căile ferate să ia parte la demonstrațiile dela 10 Octomvrie, amenințându-i că vor fi dați afară din slujbă, dacă vor îndrăzni să manifesteze pentru votul universal pe care, poate, nimeni nu l-a făgăduit cu mai multă stăruință decât Excelența Sa dl Franți.....

În urma opreliștei prefectului de poliție, comitetul partidului social-democrat și-a modificat programul, abdicând de manifestarea înaintea parlamentului. Programul modificat a fost aprobat din partea prefectului de poliție.

Pentru menținerea ordinii publice s'au luat măsurile de lipsă. Poliția va sta în permanență până după miezul nopții. De asemenea vor fi în permanență și mai multe batalioane de soldați.

Și toate aceste, pentru că desmoșteniții le aduc aminte stăpânilor că au făgăduit cu jurămînți sfinte că vor introduce sufragiul universal!

Croații și-au anunțat sosirea la Budapesta pe ziua de mâine. În aceiași zi vor ținea sara o conferință politică în otelul Continental pentru a discuta tactica de-a se urrental pentru a discuta tictica ce s'ar ur-

E cert că delegații Croați nu și-au schimbat atitudinea și vor urma și în noua sesiune să combată cu energie guvernul coaliționist al minciunilor. La luptă neîmpăcată îi șilesc mai ales alegătorii, cari pretutindeni în Croația le-au exprimat recunoștința și mulțumită pentru lupta dusă în sesiunea trecută.

Partidul progresist croat a ținut Duminecă o mare întrunire publică în Eszék, la care a luat cuvântul deputatul Lorkovici, declarând că sufragiul universal e o cerință generală pentru care trebuie să lupte toți Croații. Programul partidului trebuie să fie: luptă împotriva banului și pentru sufragiul universal și libertate.

Deputatul Surmin, delegat în Camera ungară, a declarat că nu poate fi vorba de

compromis câtă vreme nu se va revoca legea lui Kossuth despre funcționarii căilor ferate și câtă vreme Rakodczay rămâne ban al Croației.

Dupăce deputatul dalmatin Smodlaka a talmăcit simpatiile dalmatinilor, se primește o rezoluție prin care se protestează împotriva școlilor maghiare cari tind la maghiarizarea Croaților.

Andrássy în Viena. Ziarele semioficiale anunță că ministrul de interne contele Andrásy a plecat eri la Viena. Călătoria aceasta se aduce în legătură cu garanțiile constituționale.

E interesant că în același timp în care Andrásy merge la Viena pentru a stăruia din nou în favorul garanțiilor constituționale, ziarul «Berliner Tageblatt» are un articol interesant în care se ocupă cu audietele din luna trecută ale contelui Andrásy. Între altele se zice în acest articol:

«Regele a declarat contelui Andrásy că are multe nedumeriri în ce privește garanțiile constituționale și i-a adus în același timp la cunoștință că și moștenitorul de tron vede în ele un atac îndreptat împotriva drepturilor Coroanei. Contele Andrásy a cerut voie dela M. Sa să-i explice moștenitorului de tron aceste garanții. Moștenitorul de tron l-a ascultat în liniște, apoi i-a declarat că va face tot ce va putea ca aceste proiecte să nu ajungă înaintea parlamentului ungar.

Articolul acesta al ziarului berlinez e o confirmare a celor ce scrisesem noi din prilejul audiențelor, nu Majestatea Sa și moștenitorul de tron au dorit să-l vază pe Andrásy, ci acesta a solicitat audiențele pentru a încerca din nou exoperarea aprobării prealabile a garanțiilor constituționale.

Călătoria ministrului de interne va fi și de data aceasta zadarnică.

ROMÂNIA

Banchetul militar din Constanța.

Duminecă la 6 Octomvrie n. a avut loc la cercul militar din Constanța banchetul dat de direcțiunea manevrelor în onoarea tuturor ofițerilor români și străini, cari au luat parte la manevre. Afară de ofițerii de stat-major, atașajii militari străini, etc., au luat parte la banchet și d-nii miniștrii Sturdza, Brătlanu și Morțun.

Incepându-se seria toasturilor, d. general Averescu, ministru de războiu a ridicat următorul toast în limba franceză:

— E foarte măgulitor pentru noi, că am văzut asistând la manevrele noastre o pleiadă de străluciți ofițeri străini. Dacă cele ce ați văzut în aceste trei zile au putut să vă intereseze, noi vom fi foarte mulțumiți și plăcerea de a vă fi avut între noi va fi prin aceasta mult mai mare.

Vă salut în numele camarazilor mei din corpul al II-lea de armată, în modul cel mai cordial și prin intermediu dv. salu armatele ai căror reprezentanți sunteți dv.

Ridic paharul meu în sănătatea suveranilor și șefilor de state cărora datorăm plăcerea de a vă avea printre noi.

După discursul d-lui general Averescu d. colonel (turc) Șefschet-bey, luând cuvântul, a răspuns aducând laude armatelor române și spunând, că manevrele din acest an au fost poate cele mai interesante prin modul lor de desfășurare și prin calitățile ce au pus în evidență.

Terminând d. colonel Șefschet-bey, d. prim-ministru Sturdza a ridicat următorul toast:

— Ca unul, ce nu sunt militar, să-mi fie îngăduit a face un scurt istoric al impresiunilor mele din cele trei zile de manevre.

Toată lumea prezentă a îndurat oboseli mari, stăpânită de același interes comun de curiozitate. Soldații și ofițerii au făcut eforturi considerabile, corporale și intelectuale, de asemenea și toți privitorii civili și militari. Doamnele au urmărit și ele

FOIȚA ZIARULUI „LUPTA.“

Schițe.

I.

Ghiță, funcționar la magistrat, flustrat, închipuit, răsfățat. Nu mai isprăvea cu tîmbălăiele nocturne.

Elena, fire blîndă, idealistă, suferindă în urma șicanelor îndurate.

Ghiță intră în camera de dormit, cu pălăria în cap, cu un teanc de acte în mână ca de obicei.

Intreagă înfățișarea lui are ceva brusc, neîndemănatic.

Elena e în pat, bolnavă. Lângă pat, pe covor, în neștirea lor nevinovată, se joacă băieții.

— Incepem a ne boeri!... Încă nu te-ai sculat?

— Nu.

— Ești bolnavă?

— Da!

— Hm!... Eri pare-mi-se nu-ți lipsea nimic.

— Dar nu-ți spuneam...

— Ce spunei?... Că nu mergi la Poasca... Ai stat prea mult pe la icoane!...

— Ghiță!

— Așa. Eu muncesc, să câștig... și... Ce te doare?

Elena, văzând ironia, se încapăținează și nu răspunde.

— Ce te doare, mă rog?

— Nimic.

— Foarte bine, doamnă! Pentru ce stai până la amează în pat?

— Din caprițiu.

— Frumoase teorii are nevasta mea și mama nenorociților acestora.

Pausă.

— E gata prânzul?

— Cred că da.

— Se înțelege... Ea crede că da! Ce lipsă e să se îngrijească de mîncarea bărbatului, care muncește ca un cal... Doamna e bolnavă...

— Să întreb, Ghiță?

— Nu! O să mă îngrijesc eu de aci încolo. Am să muncesc și în birou și acasă... Asta îmi este viața familiară, de care vorbesc cu atîta însuflețire dobitociei cari n'au fost căsătoriți. (Ese).

Din odaia de alături se aude sgomot de farfurii, de tacâmuri și vociferări aspre.

Elena ascultă la vorbele necruțătoare ale lui Ghiță.

Se apleacă spre băeți, le apucă mînușitele — cari tocmai se chinuiau cu construirea unei case din bucăți de ardesie — le sărută și lacrimile în stropi mari îi alunecă pe fața îmbujorată de febrințeli.

— Lasă-mă mamișo — zice cel mai mic — vezi ni s'a stricat casa.

Cel mai mărișor o privește lung și cu buze tremurătoare o întrebă:

— Mamișo dragă tu plîngi? Te-a supărat Bubu?

— Nu, dragă, nu m'a supărat.

— Tata te-a certat?

— Ba nu, puiule.

— Păi de ce plîngi, mamișo dragă? Te doare iarăși pieptul?

— Da, da, mă doare iarăși...

— Stai că te învălesc eu bine să nu răcești... iată așa cum mă învălui tu când tușesc... Bubu faci, nu face larmă să doarmă mama!

Ghiță se întoarce tot cu pălăria pe cap.

cu încordare desfășurarea luptelor. Au fost spectatori din toate clasele sociale; toată lumea a fost în mișcare. Chiar și cei, cari nu știau prea multe despre operațiile unor lupte le urmăreau cu atenție.

Cărei stări sufletești, cărui interes atribuiți atâta încordare generală? E ceva în spirite care străbate secolele și trăește întotdeauna cu un interes suprem; e expansiunea forței virile extraordinare, care se manifestă prin exerciții de manevre al căror scop e: victoria sforțărilor morale, culturale, intelectuale. Aceste sforțări au fost și vor fi întotdeauna un obiect de curiozitate și analiză.

Dar la aceasta se mai adaogă ceva; în afară de sforțările virile, găsim și o notă mai înălțătoare. E aceea, că armata prepară popoarele pentru a apăra patria în caz de pericol. Iubirea de patrie pentru a fi reală trebuie să existe de fapt. Cea, care o reprezintă e armată: ea o reprezintă în toată puterea cuvântului, în modul cel mai inteligent. Dacă nu punem iubirea de patrie în mișcare, sentimentul lăncezește, — ideea de patrie, sentimentul datoriei scad, pentru ca la urmă să se stingă încetul cu încetul.

Există însă un lucru, pe care nu trebuie să-l uităm: armata pretinde o desfășurare, susținută de sforțări fizice și intelectuale. Dar oare adevărul omenesc nu-i susținut de aceleași sforțări, de sforțările pentru a găsi pe ai lor, sforțările călătorilor de a găsi țări necunoscute, sforțările navigatorilor pentru a găsi oceani, — îmi pare, că o armată națională formează baza tuturor acestor sforțări.

Armatele sunt necesare pentru a educa și obișnui oamenii de a practica datorii, ele sunt însă și organizația marilor datorii omenesci. Armatele sunt necesare și pentru marile și pentru micile țări.

Fiecare găsește în ele o sursă nesecată de țării corporale, intelectuale și morale. Datoria tuturor e de a susține avântul și existența popoarelor și țărilor.

Țara, care are o armată puternică, n'are

trebuință de a fi agresivă. Sunt deci partizanul armatei. Ea trebuie să fie și să rămâe baza sentimentelor de datorie către Patrie.

Ridic acest pahar pentru această mare și frumoasă instituțiune și pentru reprezentanții săi aci.

Asociațiunea.

... Probleme nerezolvite. —

I.

«Asociațiunea» există în al 47 an al vieții sale și abia a ajuns la un număr de 1800 membri. E singura societate culturală cu caracter general a unui popor de peste 3 milioane de suflete, din care se află o jumătate milion știutori de carte, și după o activitate de peste 4 decenii are o cifră atât de neînsemnată de membri și aici înțelegem pe membrii ordinari, căci aceștia dau sucul de viață al unei societăți. În fiecare an, la orice adunare generală, la adunările cercuale ale despărțămintelor, la toate prilejurile culturale se fac înscrieri de membrii ordinari noi, raportul fiecărui an constată sporul membrilor și totuși de un număr de ani, «Asociațiunea» rămâne staționară cu numărul membrilor.

Care e cauza? Sunt multe, tot atâtea însușiri, care nu fac onoare intelectualilor de azi.

Mulți dintre intelectualii noștri, într'un foc de însuflețire, venind la conștiința datoriei neînsuflețite față de cultura neamului, se înscriu la o adunare a «Asociațiunei» de membrii ordinari. Plătesc taxa pe un an, primesc «Transilvania» gratuit. Trece anul, e de plătit din nou 10 cor.. Le vine greu, — s'a răcit focul însuflețirii, — vin somările de plată. Se lunecă peste ele. Încearcă la urmă și cassa centrală a «Asociațiunei», se încaseze prin poștă, o modalitate de încasare acceptată de toată lumea luminată. Dar acum vine revolta pentru neobrăznicia aceasta ne mai pomenită, de a cere taxa la o societate culturală prin mijlocirea poștei. Membrii noștri refuză

plata cu indignare și înceată de a mai membri ai «Asociațiunei».

Astfel se perd la an peste o sută de membrii înscriși. Comitetul central, după praxa de până acum, pe acești membrii renitențiș implaminte i-a șters din lista membrilor și nu le-a mai trimis organul «Asociațiunei».

Această indulgență însă nu e justificată. Dacă într'o parte a membrilor nu există atâta inimă curată pentru cauza culturii noastre, acei membri și-au pierdut dreptul de a fi tratați cu mânuși și a trece simplamente peste ei la ordinea zilei cu o exprimare de regrete. «Asociațiunea trebuie să utilizeze toate mijloacele ce-i stau la dispoziție și să presioneze pe acești membri renitenți la împlinirea datoriilor de membri!

Comitetul central ar fi de dorit să se ocupe cu această chestiune, sulevată de nime, și în raportul din ședința a II. a adunării generale asupra activității din anul trecut. A trecut cu considerațiile și pățania ne dovedește, că cu procedura de până acu n'o scoatem la rezultat. Jertfa de 16 mii coroane, ce o dau toți membrii ordinari ai «Asociațiunei» pe un an în forma de taxe de membrii ordinari, e așa de neînsemnată în raport cu mărimea problemei culturii neamului nostru, și în raport cu numărul nostru, în cât dacă ai spune unui străin, că de câtă jertfă culturală e capabil un popor de peste trei milioane, am ajunge de batjocura lumii.

Comitetul central și despărțămintele «Asociațiunei» ar trebui să uzeze de toate mijloacele, ca taxele dela membri odată înscriși să se încaseze fără nici o cruțare. Somațiuni în organul de publicitate al «Asociațiunii», chiar spunându-se numele membrilor renitenți, cred că ar ajuta; dacă și acestea ar fi fără rezultat, să se facă raport adunării generale, să se cuprindă într'o listă specială acești membri, în legătură cu raportul general și la urmă dacă nici aceste mijloace pacinice n'ar ajuta, să se facă încasarea judecătorească.

și face de lucru printre actele aduse, fluerând o horă veselă.

Băiații neștiutori se apucă din nou de jocul întrerupt.

Elena nu mai poate suporta durerea inimii. Ca să-și ascundă fața udată de lacrimi ia o carte de pe măsua de noapte și în dosul ei plânge înădușit.

— Mamișo am făcut altă casă... Nu-i așa, că-i frumoasă... Mamișo... tu plângi Mamișo... auzi, uite casa!...

— Lasă pe Mamișo, a lovit-o iarăș strechea. Iși plânge martirajul... Bravo băieți, ... haideți cu tata... Nici la mâncare nu te scoli?

— Nu.

— Să-ți aducă în pat?

— Nu.

— O apucătură nouă. Asta mi-e femeie vezi. Să te tragă apoi inima spre casă?... — Aci, pe măsua de noapte.

Ghiță ia o gazetă și fluerând într'adins nepăsător o frunzărește nervos.

Elena îl privește lung, voinăd par'că să-l pătrundă cu privirile până în suflet.

Băiatul cel mai mic merge la pat, apucă mâna mamei și se joacă cu degetele ei.

— Nu tlemula mâna mamișo!...

— Nu o tremur, puiule.

— Tata îi lău, te tot cealtă.

Ghiță sare ca electrizat, măsurând cu priviri aspre și brutale pe Elena.

— Iată rezultatul creșterii, doamnă! Așa să cresc băieții. Vine vremea că aceste sunt puse cu studiu, la cale.

Elena tace.

— Tăcerea asta... asta mă s oate din fire. De ce nu răspunzi?... N'ai ce!... Asta e la noi viață familiară! Astfel ne înțelegem noi împreună... căci de, când ești în societate ai gură... Nelule vino la tata!

Auzind băiețelul cel mic că tatăl strigă pe fratele său, să cațără de grumazii mamei și urcându-se în pat lângă ea să afundă tiptil sub plapomă, încât numai vârful capului îi rămâne afară.

Nelu să apropie șovăelnic.

— Haid' odată, doar' n'o să te trag în țapă... Așa, șezi pe genunchii tatii... Uite ce murdar ești pe mâni. Nu te-ai spălat azi?

— Ba m'am spălat, dar... dar am zidit casa...

— Da, da, tu zidești palate de ardesie, iar mamă-ta își clădește palate aeriene cu sfinți mucenici, cari vor să se coboare din văzduh să o desrobească din suferințe... Haid' la masă.

— Eu mănânc la mama.

— Haid' când îți spun!... Vezi, vine vremea, că nu te mai ascultă nici băieții... Creștere!... Tu muncești, tu asuzi ca un dobitoc să-i fii, și la urmă habar n'au de tine... Ce stai băiete cu o mutră așa desperată?... Mutra măsii... Haid' la masă cu tata!

Băiatul cu capul plecat, cu un deget în gură e aplicat — de sălă — să-l urmeze.

— Ia spune-mi, Nelule, ce a făcut Babu azi?...

Vorbind cu băiatul teme din cadrul înțelepciunii lui, întorc împreună în sufragerie.

Băiețelul celalalt rămâne lângă mama, unde încălzindu-se adoarme.

Elena e acum părăsită. Nimeni nu o mai întrebă de-o doare, sau nu o doare, de-i este foame, sau sete.

Trece un cias.

(Sfârșitul va urma.)

Margareta Dr. Meșter.

N'are să fie genată «Asociațiunea» de acest procedeu. Și la alte neamuri, unde se află oameni nepăsători, încă se practică.

Ar trebui să grăbească apoi în ajutorul «Asociațiunei» și celelalte așezăminte publice ale noastre și să pună condiție la toate isvoarele de retribuțiune, ca cei retribuiți, fie membrii în direcțiune, în comitetul de supraveghiere, funcționari la bănci, învățători, profesori, preoți etc., să aibă calificația de membrii ordinari ai «Asociațiunei». Nu cerem lucru mare. O mică contravaloare pentru cultura neamului, față de care cu toții avem datorii.

Cu alte probleme într'un articol viitor.

Dr. Victor Onișor.

Politica săsească.

(Urmare.)

Acesf memorand a format baza pertractărilor ce le-am avut eu cu guvernul. Cuprinsul lui a format obiectul purparleurilor ce le-am avut în mai multe consultări lungi cu ministrul-președinte Wekerle, apoi cu miniștrii de resort: contele Andrassy ministru de interne, și cu ministrul de culte și instr. publ. contele Apponyi, cari mai des au participat la consultări.

În memorand nu s'a atins cestiunea reformei școalelor elementare, pentru că pertractările de orientare nu îmi procurase un punct de mănecare, dar în pertractările mele verbale meritorice am sulevat față de toți trei miniștri și aceste cestiuni, cu deosebire am discutat intensiv dispozițiunile proiectului Berzeviczy și le-am arătat punctul nostru de vedere.

Aceste pertractări au ajuns în 15 Maiu după toate formele la încheiere și au avut rezultatul, că în calitate de împuternicit al dlui ministru președinte Wekerle și cu consenzul colegilor săi miniștri sunt autorizat a face în numele guvernului o declarație, primită în text stabilit înainte.

Aceasta declarație este următoarea :

„Guvernul aprobă întru toate cuprinsul memorandului ce i-s'a prezentat, și deputații sași, dacă vor intra în partidul constituțional, nu vor fi împedecați întru reprezentarea și validitatea pe față și hotărâtă a principiilor lor politice“.

„Guvernul nu și-a propus să ia nici o dispoziție, care ar putea atinge actuala poziție legală și autonomia bisericii noastre pe terenul bisericesc și școlar, și prin urmare contra intențiunei existente în sinul bisericii ev. lutherane din Ungaria, de a înființa pe terenul bisericii noastre cercuri misionare și a desvolta o activitate misionară, va susține și pentru viitor acel punct de vedere respingător, pe care l'a luat guvernul contra astorfel de tendințe prin rescriptele ministeriale nr. 39,210|895, 295 și 100,216|900“.

„Guvernul, cu începere dela anul 1906, va urca dotațiunea de stat a bisericii noastre la 60,000 cor., anual și dacă dotațiunea bisericii ev. luth. din Ungaria se va mai urca în viitor, atunci în măsură corăspunzătoare se va mai urca și a noastră, deasemenea în proporția acelu ajutor de stat, de care se bucură biserica ev. luth. din Ungaria pentru augmentarea fondurilor ei bisericesti, se va împărtași și biserica noastră pe baza referințelor faptice cari se vor dovedi“.

„Guvernul va exopera cât mai curând efectuarea vânzării pădurilor alor șapte județe, și nu are nici o excepțiune ca la stabilirea dotațiunilor școlare ce se vor încuviința din acest venit, să se aplice o cheie de distribuire, după care școlile săsești se capete 60 proc., cele maghiare 20 proc., iar cele românești 20 proc.“

„Guvernul nu voiește să mai scurteze actuala sferă legală a dreptului de limbă al poporului nostru pe terenul școlar și bisericesc, precum nici în administrația comunelor rurale și urbane, a comitatelor și a justiției. La aceasta trebuie să se adaugă însă declarația dlui ministru de culte și instrucțiune publică, că în general și dânsul respectază acest punct de vedere, prin aceasta însă nu poate fi exclusă eventuala inițiativă relativ la dispozițiuni legislative, cari ar putea atinge și aceste cestiuni, deși dl ministru nu voiește să revină la proiectul de lege pentru școalele primare al lui Berzeviczy, și în resortul său nu va urma politică agresivă“.

„La alegerea funcționarilor de stat superiori ce-i va aplica pe teritorul comitatelor locuite de noi, guvernul va ținea cont de dorințele noastre, și în astă privință va consulta prealabil părerea deputaților sași“.

„Guvernul va pune esențial pond pe înaintarea intereselor industriale și economice ale poporului nostru“.

„Guvernul, în senzul declarațiunei domnului ministru de interne, la executarea reformei electorale, și cu considerare la nexul în care aceea stă cu dreptul de alegere în universitatea săsească, în comitetele municipale ale comitatelor și în comunitățile orașelor libere reg. săsești va fi cu considerare la ponderoasele interese ale poporului nostru legate de aceea și chiar și din motive politice de stat va apăra după putință situația politică actuală a poporului nostru **)

iar la pregătirea acelei reforme, la tot cazul va asculta la timp opiniunea deputaților dietali sași“.

Aceasta declarațiune a guvernului, după priceperea mea, ne oferă nouă deputaților dietali sași bază politică suficientă ca să intrăm în partidul constituțional. Ea ne dă deplină libertate în mărturisirea și reprezentarea principiilor noastre politice și ne deschide prospecte ca cu poziția noastră politică și cu influența noastră politică să câștigăm scut real practic intereselor ponderoase ale poporului săsesc și rezultate însemnate. Acestea justifică în deplină măsură un asemenea pas și dă adevărata valoare internă operei bărbatilor politici.

Dreptaceea propun : să decideți imediată intrare a noastră în partidul constituțional, și această intențiune să o aduceți la cunoștința comitetului central ce se va întruni mâne“.

Cu aceste se încheie raportul. În articolul următor vom resuma politica urmată de Sași de atunci încoace.

*) De astă promisiune s'a și achitat minunat de loial dl conte Apponyi. Nota culeg.

**) Asta o credem, pentru că are să se facă numai pe socoteala poporului valach. Nota culeg.

Cronica externă.

Convenție militară bulgaro-rusă.

Marele duce Wladimir a fost la Sofia într'o importantă misiune. Intre guvernul rus și guvernul bulgar s'a încheiat o convenție militară-politică cu privire la Macedonia.

«Tägliche Rundschau» publică punctele convenției politico-militare, pe care a încheiat-o marele duce Wladimir cu guvernul bulgar.

Iată aceste puncte:

1. Bulgaria se obligă a lăsa în mâna Rusiei politica ei externă cu privire la Macedonia.

2. Toate bandele din Macedonia trebuie distruse și Rusia se obligă a câștiga Serbia pentru realizarea acestui plan.

3. Bulgaria recunoaște Rusiei și Austro-Ungariei dreptul de proprietate asupra Turciei cu condiție ca în cazul unui atac militar sau unei ocupații în Turcia, armata bulgară să ocupe pozițiunea hotărâtă de ministerul de războiu din Petersburg. Într'un asemenea caz statul major bulgar și ministerul de războiu se vor pune la dispoziția direcției războinice rusești.

Rusia se obligă a hotărâ pe România ca în caz de nevoie să și păstreze neutralitatea, ridicând pe picior de războiu o parte necesară a armatei pe care o va orându la graniță și ocupând fortificațiile Dunărei.

5. Cel mult după 3 zile dela declararea războiului Turciei de către Rusia, 2 divizii de cavalerie vor intra în Bulgaria și se vor pune la dispoziția ministrului de războiu al Bulgariei.

6. Bulgaria pune la dispoziția Rusiei flota sa dela Varna și Burgas.

7. În caz de succes războinic, Bulgaria va participa la o treime din contribuții și o treime din tunurile cucerite.

În orice împrejurări Constantinopolul va rămâne obiectul de acțiune al Rusiei și armata bulgară va trebui să ajute Rusia în operațiile ei de acolo.

9. Dreptul de declarație de războiu și încheiere de pace va rămâne exclusiv Rusiei.

Război între Persia și Turcia.

Din Teheran vin din nou vești îngrijorătoare. Se telegrafiază anume, că trupele turcești încep să înainteze tot în mai mare număr înspre frontiera Persiei. Turcii au și ocupat orașul Askera-bad. Consulul Angliei în Urmin a părăsit reședința sa și s'a dus la Maglava, ca să se sfătuiască cu pașa Tahir, valiul provinciei Bitis.

E mare bănuiala, că însuș valiul Tahir a pus la cale compania Persiei împotriva Turciei.

Situația în Rusia.

În Riga au fost spânzurați eri doi condamnați la moarte: Petru Sauret și Valdemar Schimann, cari omorâseră pe vremea revoluției un polițist. Un alt revoluționar, Dubbelstein, a fost împușcat. Doi condamnați au fost grațiați.

În Odessa au avut loc noi turburări sângeroase, puse la cale de alianța adevăraților ruși. Membri acestei alianțe s'au adunat în strade și au început să puște asupra jidanilor. Mai multe case și prăvălii de-ale evreilor au fost prădate. 50 de evrei au fost răniți, între ei 5 de moarte. Poliția a asistat la turburări fără să intervină.

Din Maroc.

Alaltăeri se anunțase din Paris că agentul diplomaic francez din Maroc, a plecat la Rabat pentru a conferi în numele guvernului francez asupra condițiunilor de pace. Duminecă, după cum se telegrafiază cu datul de eri din Rabat, Regnault a so-

sit în Rabat. Fără îndoială reprezentantul francez va fi bine primit din partea sultanului Abd-El-Aziz, care de o vreme încoace caută să intre în grația Francezilor, de a căror bunăvoință — și parale — a avut și are atâta nevoie.

Ceeace privește pe contra-sultanul Muley-Hafid, acesta zi de zi, perde din autoritate și din aderenți. Mai ales în urma venirii lui Abd-El-Aziz la Rabat, orașul sfânt al Marocanilor, i-a apus steaua norocului. Muley-Hafid nu putea crede odată cu capul că fratele său să ajungă naintea lui la Rabat, de unde voia să proclame războiul sfânt împotriva Europeanilor.

Zilele acestea vor începe negocierile între sultan și delegatul guvernului francez, iar pentru terminarea lor se va recere timp de mai multe luni.

Nu este fără interes de a remarca și acțiunea socialistilor francezi împotriva expediției Marocane. Duminică s'a ținut în Paris un meeting, cu care ocaziune s'a protestat cu înverșunare împotriva trimiterii de trupe în Maroc. Deputatul social-democrat în Camera franceză, Sembat, a relevat expediția aceasta ca un păcat, o crimă a fostului ministru de externe Delcassé.

Din cercul Reghinului Săsesc.

Ni-se scrie, că deputatul aceluia cerc dr. Urmánczy Nándor și-a ținut darea de samă în Reghin, la 3 Oct. a. c., în fața unui public destul de puțin, și de ales și mai puțin ales.

Dealtfel pentru „asa cap așa căciulă“, căci și Măria sa, dând samă despre lucrurile guvernului — nu ale sale — s'a învârtit în jurul chestiilor atinse, ca șoarecele în jurul slăninei din cursă. În nici o chestie nu s'a adâncit Mnealui, bag-samă conștiiu — pe lângă întortochierea „vivmány“-urile coaliționiste, ca vama, banca, garanțiile, aducerea moaștelor etc. — și de puțină educație politică a celor ce s'au adunat — fiind zi de târg — să-l asculte.

Te mai miri ce se îmbulzesc pe la atari „strânsuri“ și oameni ca protopopul Galaction Șagău, cu preotul Ioan Duma, cari mai bine ar cheltui acele câteva minute pentru alte afaceri de ale noastre, la cari se simte atâta lipsă de oameni! Ori le era și Dlor dor să audă cum se laudă mamelucii coaliției cu legea Aponyană — despre care mai cu foc a spus Urmánczy — și că și el dorește a-se revizui regulamentul camerei — nu înse în senzul lui Tisza, restrângând dreptul cuvântului — ci, ca să nu poată vorbi deputați „hazaellenes“?!

De ce nu i-au cerut explicări acestui fapt al familiei, boierită din truda bietului nostru popor din munții Topliței, ca să știm, cari ar fi acei contrari ai patriei împotriva cărora s'ar îngrădi Dlor?

Din numărul mare al Sașilor Regheni puțini s'au abătut pe la aceasta „băsadă“ patriotică și la „aldămașul“ cu care s'a sfârșit, spre mai marea mărime a minciunilor politice din iubita asta de țară, de care atâția minori și iresponsabili sunt lăsați a-și bate joc și a o duce spre marginea prăpastiei.

Românimea de asemenea nu se vedea pela locul adunării.

Coresponder.tul.

Reflexii.

Suntem rugați să publicăm următoarele observări:

În N. 191/1907 al prețuitului ziar «Lupta», părintele Popița, cu toate, că nu cunoaște referințele din parochia noastră Părau, dă un răspuns unor notițe publicate mai înainte în unele ziare românești, prin care răspuns din nou voește să informeze în aceeași formă on. public, precum a informat pe Exelența Sa, invocând motive ridicole pentru nimicirea alegerii.

Alegerea s'a nimicit însă fiindcă Cornel Popp a fost candidat fără nici o bază de drept numai după multe eforturi și în urma informațiilor neadevărate ale unei deputațiuni, condusă de părintele sfinția sa Popița, care numai atâta are comun cu noi, că e cumnat cu C. Popp și fiindcă însuși candidatul și cumnatul său a corupt pe unii alegători cu beutură și bani, fapt, ce s'a dovedit la investigația făcută de on. domn protopop al Făgărașului chiar și cu jurământ.

Noi n'am voi să supărăm nici pe on. Redacție, nici să abusăm de paciința Românilor cinstiți, scriind toate câte s'au făcut în jurul acestei alegeri, fără lăsăm să treacă ven. Consistor peste această afacere și ne bazăm pe dreptatea cauzei noastre. Dacă însă sfinția Sa părintele Popița ne provoacă să spunem toate abuzurile, o facem, și descoperim și lucrurile, la cari să provoacă dânsul, căci nu e lucru laș a spune adevărul, ci a face fapte, de cari să te rușinezi. Noi dacă vom fi siliți să suferim fără vină, ne plecăm capul, dar nu vrem, ca să suferim neamul întreg pentru cei răi dintre noi.

Noi, ca să nu cunoască și streinii greșelile noastre și să nu mai dăm ansă să ne batjocorească biserica, — rugăm V. Consistor să treacă mai curând peste aceasta alegere și dacă noi suntem vinovați, arunce-ne în mare, iar dacă adevărul e cu noi, să ne facă dreptate. Noi nu voim să se facă nimănuia nedreptate de dragul nostru, dar poftim să nu ni să facă nici nouă nedreptate de dragul altora.

De încheiere l-am ruga pe Sfinția Sa părintele Popița să ne lase pe noi în pace, că noi ne cunoaștem năcazurile și lipsele noastre și dânsul să facă pace în Comăna, unde e preot, căci bieții învățători de acolo prea amar sunt tractați de dânsul, iar poporul de acolo e destul de mâhnit pe sfinția Sa. — Să-și conducă turma domniei Sale bine și pe noi se ne lase în pace.

Părau, 27 Sept. 1907.

Nicolae Cerbu m. p., econom, Andrei Cerbu m. p., Andrei Păcurariu m. p., Zonin Noară, Simeon Cerbu, Ion Cerbu, Traian Buta, Iacob Noară, George Puidan, Iosim Simlea, Iacob Nan.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

ȘTIRILE ZILEI.

Marți, 8 Octomvrie n.

— **Starea sanitară a Majestății Sale.** Din Viena ni-se scrie: Eri s'a răspândit știrea prin oraș, că starea regelui s'a întors înspre rău. Contrar acestei vești alarmante din cercurile curții se comunică veștea îmbucurătoare, că starea Majestății Sale nu inspiră nici o îngrijorare, ba trocna de care era chinuit bătrânul monarch, este pe cale să înceteze. Majestatea Sa eri și azi s'a sculat la timpul obicinuit, iar după dejun a binevoit a rezolvi în cabinetul său de lucru mai multe afaceri de stat. În programul de zi al regelui nu s'a făcut nici o schimbare, așa, că recepțiile au avut loc la același timp ca de regulă. Medicii au nădejdea, că Majestatea Sa se va putea muta în Burg încă în cursul săptămânei acesteia. Regele este bine dispus și nici un semn nu arată vre-o urmă de indispoziție. Măne Majestatea Sa va primi în audiență pe ambii miniștrii-președinți, iar altă audiență până la sfârșitul lunei Octomvrie nu va fi, pentru a nu conturba liniștea monarchului de care are trebuință la perfecta restabilire a sănătății Sale. Regele după-cum se știe, de prezent se află la Schönbrunn, unde va rămânea până la sfârșitul lunei curente. Vizita perechei regale spaniole Majestatea Sa va primi-o la Burg, festivitățile oficioase însă se vor face la Schönbrunn.

— **Necrolog.** Veronica Marcu n. Goța a răposat în vârstă de 61 ani, la 5 Octombrie n. Rămășițele pământești au fost înmormântate la 7 Octombrie n. în cimitirul din Gârbova.

Odihnească în pace!

— **Rugare deschisă** pentru biroul central al „Reuniunii învățătorilor gr. cat. din Archidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș“.

Chestiuni vitale, însemnate, reclamă ținerea cât mai curândă a adunării noastre, deci rugăm umilit spect. birou să convoce încă pe luna aceasta adunarea generală a „Reuniunii învăț. gr. cat. din Archidieceza“.

Oct. 1907. Mai mulți învățători mem. ai comitet. central.

— **Constituire.** „Societatea de lectură a elevilor dela Institutul pedagogic gr. cat. din Blaj“ s'a constituit pe anul școlar 1907 | 908 în modul următor:

1. Conducător: Multonoratul domn Aurel B. Gajia prof.; 2. Prezident Nicolau Boieriu ped. an. IV; 3. Notar Ioan Frâncu an. IV; 4. Bibliotecar Atanasie Botezan an. IV; 5. Vicebibliotecar Iuliu Moldovan an. III; 6. Casier Augustin Andone an. III; 7. Redactor Georgiu Țiețiu an. IV; 8. Archivar Ioan Toma an. IV; 9. Controlor Georgiu Dateș an. II.

Membrii în comisiunea cenzurătoare: 1. Emanoil Muntean an. IV; 2. Teodor Bad. an. IV; 3. Valeriu Rus an. IV; 4. Nicolau Jurca an. III; 5. Mihail Pop an. III; 6. Dumitru Mărginean iunior an. II; 7. Nicolau Mărginean an. II; 8. Nicolau Tănase an. I.

— **Congresul învățământului liber.** Săptămâna trecută s'a deschis la Cinci-Biserici congresul învățământului liber, care după câteva dezbateri în mai multe ședințe furtunoase s'a închis fără vre-o ispravă de dai Doamne. Adecă după-cum este obiceiul în țara ungurească. În congresul acesta, care se asemăna mai mult cu parlamentul unguresc, decât cu o adunare de savanți și bărbați serioși, s'a discutat câte verzi uscate.

s'a făcut zgomot în jurul diferitelor chestii sociale și pedagogice pe cari cei ce le sulevau și tratau, singuri nu le înțelegeau. Două tabere puternice și dușmane de moarte s'au izbit la acest congres al gălăgioșilor: Creștinismul reprezentat prin catolicismul patriotic, și social-democrația internațională, lipsită de ori-ce considerații față de ideile, în multe privințe tocite ale conservatismului religios omnipotent în chestii științifice, etice, pedagogice, politice-sociale — și emancipată cu desăvârșire de tradițiile naționale, pe care se razimă istoria ori-cărei națiuni de azi. Se putea simți, că aci nu este vorba de o discuție savantă, ci de o ciocnire a două partide politice a căror expositură pe de o parte sunt clericali, iar pe de alta dușmanii acestora: anticlericali. Tonul, în care urmau discuțiile, nu trada de fel cultura, seriozitatea și iubirea de adevăr, înzadar afirmau organele ovrești, că discuțiile erau „une-ori“ la nivel academic. Savanți de pânura ovreului Pikler, Somogyi Bódog, ambii niște evrei cu cunoștințe încălcite, fără sistem — de ceilalți nici nu mai pomenim, fiind aceștia sub zero, — sunt absolut incapabili de a purta discuții savante, ori-câtă importanță își dedeau semiții maghiari prin frazele lor alese și critica înversunată a tot ce nu este suferit și agreat de duhul ovreismului infect. Din contra prin spiritul de intoleranță, exclusivismul confesional și ura față de tot ce miroase a creștinism, combatanții semiți din congresul învățământului liber au dovedit la evidență cât de departe stau dânșii de ceea-ce va să zică savant, bărbat cugetător și serios. Afară de negarea Dumnezeirii poate toate celelalte „obstacole“ ale liberei cugetațiuni ovrești au fost înlăturate, nimicite și spulberate în vânt. Era groaznic să auzi gama trilurilor macabre, ce acești pitici ai gândirii întorau în mijlocul răcnitelor aderenților lor comandați la congres. Pentru-că e de observat, că specia aceasta de savanți are nevoie de impresari, cari fac zgomot și aplaudază când e vorba de a arăta succesul și „izbânda acestor comediați ai științelor.“

Și adversarii acestor farsori?! Vrednicii adversari?! Tabera lui Prohászka, Giesswein și soții?! Se forțau bieții de sociologi clericali ce e drept, să combată pe pseudosavanți, dar cum? Cu momente naționale! Probabil pentru a opune internaționalismului momente naționale. Căci argumente creștine generale n'au găsit; ori n'au vrut să caute. Dar despre aceștia mai bine să nu vorbim.

Între astfel de momente s'a fost deschis, a decurs și s'a închis congresul dela Cinci-Biserici.

— **Convocarea skupștinei sârbești.** Monitorul oficial sârbesc din Belgrad publică ucazul regelui Petru, prin care se convocă sesiunea skupștinei pe 14 Octombrie.

— **Meetingul de Duminecă al socialiștilor.** Pe Duminecă a fost convocată în capitală o adunare populară a social-democraților. Adunarea aceasta, ca altă dată, așa și acuma era cercetată de o lume imensă. Numărul celor de față la meeting putea fi ca la 15.000. Negreșit, că aparatul polițial, — ceea-ce credem nu mai este nevoie să relevăm îndeosebi, — a fost mobilizat ca în timp de războiu, în „ristung“ complet. După-ce se constituî comitetul ad hoc al adunării, a luat cuvântul secretarul partidului socialist, Garbai Sándor, care la începutul vorbirii sale declară, că „s'au adunat să facă critica guvernului, nu să-l laude“. Discursul a fost zdrobitor, iar mulțimea prin aplauzele și aclamările continue aproba fiecare argument, fiecare acuză nimicitoare la adresa guvernului. Oratorul a reușit să compună un pomelnic desăvârșit al mișelilor sevârșite de coaliție în scurtul interval de când se află la putere. Discursul energic, plin de avânt, de argumente zdrobitoare a îndemnat în câte-va rânduri pe comisarul poliției să amenințe pe orator cu suprimarea cuvîntului și disolvarea adună-

rei, iar amestecul acesta brutal, bătăran și nemotivat al reprezentantului puterii de stat avea drept urmare firească tot de atâtea ori un potop de huiduieli la adresa lui. Garbai și-a urmat apoi discursul neconturbat, vorbind despre acțiunea partidului pentru sufragiu universal, despre ziua de 10 Octombrie și rezultatul acțiunii pentru repausul general din această zi.

În urma asta s'a votat o moțiune, în care adunarea protestează împotriva răstrângerei libertăților cetățenești, de întrunire și asociare, constatând că nici un alt guvern n'a încălcat cu atâtea cutezanță aceste drepturi ale poporului ca și actualul guvern „național“.

După-ce s'a ales delegația de 25 de membri pentru prezentarea memorandumului partidului în chestia sufragiului universal la președintele Camerei, adunarea s'a terminat.

— **Împotriva internaționalei.** Președintele comisiei comerciale și industriale din Toulon, Mascuran, a rostit alaltă-eri un discurs, în care a osândit cu toată puterea internaționalismul accentuat la adunarea social-democraților din Nancy și Stuttgart.

— **Noul ambasador german la Viena.** Împăratul Wilhelm, după-cum se anunță din Berlin, a numit pe secretarul de stat în ministerul afacerilor externe, Tșirsky ambasador la Viena, în locul contelui Wedell.

— **Almanahul Societății academice „Petru Maior“** format 8°, elegant, cu ilustrațiuni, bucăți literare alese, costă în loc de 4 cor., numai 1 coroană, plus 30 bani porto postal, și se poate comanda direct dela societate (Ráday-utca 20, III 22).

— **Kossuth și 10 Octombrie.** Acțiunea întinsă a social-democraților din Ungaria pentru sistarea muncii în ziua de 10 Octombrie, când se redeschide dieta, a băgat în mare boală guvernul și autoritățile. S'a speriat Justh, s'au speriat deputații gândindu-se că ar avea să treacă prin mijlocul acelu colos de muncitori până la parlament.

În închipuirea lor bolnavă au cugetat poate, că la 10 Octombrie are să se isprăvească cu parlamentul claselor, pe care desmoșteniții vor să-l șteargă dintr'odată de pe fața pământului.

De aceea nici n'au stat multă vreme pe gânduri, ci au căutat cum să împiedece năvălirea muncitorimei în această zi atât de memorabilă pentru apropiatul viitor. N'au avut mult de căutat după expediente și modalități, căci îndată le veni în minte ingenioasa idee de a opri simplu prin o poruncă ministerială-polițială defilarea pe dinaintea parlamentului. Prin acest act de volnicie, proprie coaliției, s'a gândit, că domnii feudali vor scăpa de a da față cu poporul! Nu s'au gândit la aceea, că dacă de astă-dată poporul nu caută cu ori-ce preț să se întâlnească cu opresorii săi, că și de altă-dată vor scăpa de această neplăcută întâlnire.

Dar teama, care dirigă de astă-dată mintea curagioșilor coaliționiști, nu se mărginește numai la atâtea. Contele negru trimite porunci solgăbirăilor să țină în „frâu agitația socialistă“, iar Kossuth Ferencz trimite ordinațiuni aproape în fiecare zi direcțiunii trenurilor cum să procedă împotriva acelor împiegați de tren, cari s'ar hotărâ să producă încurcătură la trenuri prin participarea lor la manifestațiunile dela 10 Octombrie. Excelența Sa îndrumă direcțiunile să dimită fără nici un scrupul din serviciu pe atari muncitori îndărătnici.

Credem, că Kossuth Ferencz se înșală amar, dacă gândește că prin atari măsuri

ar putea să înfrice ori să terorizeze pe muncitori. Adevărul este că de astă dată nu este vorba de arătarea forțelor de cari dispun social-democrații, ci numai de o simplă manifestație pentru introducerea reformei, ce din grația guvernului întârzie. Fie convins excelența Sa și toți colegii săi din cabinet, că împiedecarea unei greve generale,—dar adevărată grevă— n'ar fi cu putință nici cu ajutorul întregii armate austro-ungare. Despre aceasta probabil sunt convingși Excelențiile Lor, și de aceea simțesc o vădită bucurie în inimile lor, că de data asta social-dsmocrații observă o atitudine mai mult calmă, decât revoluționară. Domnii însă să nu se prea încreadă în calmul acesta, căci orice răbdare își are marginile, dacă fărădelegile ating culmea

— **Patriarhul ecumenic și Aromâni.** Un gazetar maghiar, care se îndelținește cu chestia macedoneană, publică în „Pester Lloyd“ o convorbire, ce ar fi avut-o afirmativ cu patriarhul ecumenic. După cum ar fi declarat sfântul părinte, propaganda aromână în Macedonia a fost artificială, deci pusă la cale de Români din afară de Macedonia, iar referitor la numărul Aromânilor patriarhul ar fi repetat cântecul vechi că anume în Macedonia nu se găsesc mai mulți de 100 mii, cel mult 40 mii de Aromâni, dintre cari abia 10 procente pretind a fi români. La sfârșitul interviewului patriarhul ar mai fi spus, că ar autoriza întrebuințarea limbei românești nu numai în școală, ci și în biserică, dacă Aromâni i-ar cere cu încredere și direct aceasta. Amestec străin însă nu poate admite. Întru cât acest din urmă pasagiu al convorbirii gazetarului ungar cu patriarhul ecumenic este adevărat, răspunderea cade în căra celui d'întâi.

— **Mâna contelui negru.** În urma opreliștei prefectului poliției în contra retragerii muncitorilor pe dinaintea parlamentului în ziua de 10 Octombrie partidul a apelat la ministrul de interne, care a confirmat hotărârea căpitanului. Astfel reese, că autorul adevărat al acelei opreliște este însuși contele negru.

În cursul zilei de azi partidul socialist a prezentat prefectului poliției o altă petiție, în care îi face cunoscută noua hotărâre a partidului de a traversa următoarele străzi principale ale Capitalei în ziua de 10 Octombrie: Convoiul pleacă din piața Tisza Kálmán trecând prin strada Kenyérmező, Rákóczi, bulevardul Carol și al Vațului, bulevardul Terezian, calea Andrassy, Arena, unde se va ținea adunarea. Se crede că prefectul poliției va încuviința retragerea pe aceste străzi.

Partea științifică literară.

Luptele politice

ale Românilor din Transilvania și Ungaria dela 1848 încoace.

de C. Cornean.

Dualismul.

— Urmare —

«Și pentrucă posibilitatea executării să-i fie luată pentru totdeauna, nici nu a fost provăzută cu clauzula de executare.

Articolul de lege XXXVIII din 1868 în 148 §§-i, prin care să introducă și regulează învățământul școlar în școale populare d'la orașe și sate. Drept de a înființa școale între marginile acestei legi are nu numai statul ci și toate confesiunile, comunele politice, persoane private etc. — Această lege ar fi fost foarte folositoare, dacă nu ar fi fost expusă diferitelor modificări. Prin legea din 1879 și 1893 o sacrificară însă în sco-

pul maghiarizării. Miniștrii de culte și instrucțiunile întrec care den care să o modifice prin ordinațiuni arhișoviniste. Faimoasele ordinațiuni ale lui Wlassics, Berzeviczy, Lukács, iar acum legea lui Apponyi, au toate scopul vădit de a maghiariza învătământul poporal, deci și mlădițele tănere ale naționalităților, și de a transfigura Ungari polyglotă într'un imperiu maghiar național.

Aceasta este pe scurt istoria dualizmului, care numai spre onoare nu-i poate servi Monarhiei. Condițiile, cu cari sa încheiat pactul între austriaci și maghiari sunt în defavorul Austriei. Iar naționalitățile și în deosebi poporul român, carele atât în 1848, cât și în luptele din 1867 și-a vărsat sângele pentru Imperatul Austriei — void să dovedească prin jertfirea a tot ce au ei mai scump loialitatea și fidelitatea lor față de Tron, — au fost cu totul uitate în momentul, când legea despre uniunea Ardealului fu declarată de validă și sancționată.

Schitez încă pe scurt evenimentele, ce s'au petrecut în viața națională a Românilor din Ardeal în acest period.

După terminarea sesiunii a doua a senatului imperial intrase o pauză în politică, și de această pauză să folosi episcopul Șaguna, convocând pe 22 Martie 1864 un sinod diecezan la Sibiiu, spre a consulta fruntașii neamului asupra temeliiilor, pe cari are să se clădească viitorul bisericii ortodoxe române. Acest sinod votează un regulament «pentru organizarea treburilor bisericesti, școlare și fundamentale române de legea gr. ort. în statele Austriace și hotărăște ca acesta precum și rugarea pentru reînființarea metropoliei să se înainteze Majestății Sale.

Maj. Sa cu datul de 24 Decemvre 1864 dă ascultare acestei rugări și decretează despărțirea hierarhică a Românilor de cătră sârbi, precum și înființarea unei metropolii ortodoxe române în Sibiiu, a cărei metropolit e denumit Andrei Șaguna.

O delegație a românilor ortodoxi e primită în audiență în 6 Februarie 1865, spre a mulțami domnitorului în numele credincioșilor, pentru înființarea metropoliei.

În 8 Iulie 1865 apar și diplomele împărătești, prin cari să înființeze eparhia Caransebeșului și să decretează de apărtațitoare metropoliei din Sibiiu și eparchia Aradului. Episcop al Caransebeșului e ales și apoi întărit Ioan Popasu.

În anul 1868 să întrunește primul congres național bisericesc și dă viață «statutului organic, care apoi primește sancționarea Maiestății Sale în 28 Mai 1869. Metropolia să inarticulează prin articolul die-tal IX în a. 1868.

Să înființeze apoi «Asociațiunea arădană pentru literatura și cultura poporului român» și alte societăți culturale, sociale, economice, comerciale, de cântare, de binefaceri ș. a.

Asemenea se înmulțesc și ziarele. Aparé Albina românească în Viena, Familia în Oradea-mare, Concordia a lui Sigismund Pop în Budapesta ș. a.

La finea lunei August 1868, — după adunarea generală a Asociațiunei ținută în Alba-Iulia, — românii hotărăsc să se ceară încă odată asigurarea autonomiei Ardealului. Rațiu și Bariț, primind plenipotența celor 1493 Români, adresează Monarchu-

lui o astfel de petiție, care fu primită cu următoarele cuvinte rostite lui Rațiu, fiind acesta primit și în audiență: «Contez la credința D-voastră și în viitor, iar dorințele și cererile românilor le voi considera».

Dar românii — după cum am văzut — numai cu atât s'au ales.

În fine convocând în 18 Februarie 1867 protosinzelul Miron Romanul o conferință națională în Arad, să alege și aici o comisie de 36 membrii cu misiunea de a conduce afacerile politice ale poporului român din acele părți.

Drept încheere la acestea servească câteva păreri ale unor politicieni și istorici renumiți, cari sunt potrivite spre a ne forma o idee clară despre încheierea «dualizmului».

(Va urma.)

Economie.

Recolta viilor. Conform rapoartelor trimise de inspectorii ministrului de agricultură, prospectele recoltei viilor se prezintă în următoarele circumscriptii astfel:

Aiud. Vin va fi puțin, calitatea însă foarte bună. Prețurile sunt dela 40—50 coroane de hectolitru. În comitatul Albei-Inferioare recolta viilor va fi bună mijlocie, calitatea escelentă.

Căldura din luna Septemvrie au fost foarte prielnică coacerii strugurilor.

Bihor. Recolta e în deobște slabă, abia 8—10 hectolitri vin la jugărul catastral. Calitatea vinului va fi bună.

Dicio-Sân-Martin. Coacerea strugurilor se face repede și în împrejurări prielnice așa că calitatea vinului va fi aleasă.

Miniș (Arad). În circumscriptia Minișului prospectele de recoltă s'au îmbunătățit în cursul lunei Septemvrie, așa că recolta va fi mijlocie, în unele locuri chiar și bună mijlocie.

Aproape tot vinul nou e deja vândut, în Măderat și Șiria s'a plătit 30—32 coroane de hectolitru, iar în Ghioroc și Miniș 36—38 coroane.

Mustul din viile dela șes s'a vândut cu 27—29 coroane hectolitru.

Mureș-Osorhei. Recolta va fi bună mijlocie, calitatea bună. Strugurii delicate și cei timpurii să vând în piață cu 40—52 fileri chilogramul.

Sătmar. Seceta din Septemvrie a grăbit coacerea strugurilor și a micșorat cantitatea.

La șes recolta va fi slabă, sub podgorii mijlocie, calitatea însă pretutindeni bună.

Șimleul-Silvaniei. Recolta ce privește cantitatea va fi foarte slabă, calitatea însă bună. Prețurile mustului s'au urcat față de cele dinș anii precedenți cu 50 procente.

Budapesta. Strugurii s'au desvoltat în împrejurări prielnice. Inghetul din 24 Septemvrie a stricat mult strugurilor din viile dela șes. Rezultatele sunt 18—25 hectolitri vin la jugărul catastral. Prețurile mustului sunt conform calității 26—40 coroane de hectolitru.

Cronica agricolă. Asociația regnicolară a agricultorilor ungari a dat publicității un raport asupra situației agricole din Ungaria.

Din acest raport alcătuit pe temeiul comunicărilor corespondenților economici ai Asociației, însemnăm următoarele:

Arad. Culesul cucuruzelor și scoaterea cartofilor s'a isprăvit pretutindeni. Seceta dăinuște încă, agricultorii nu pot face arăturile pentru semănăturile de toamnă.

Debrțin. Timpul e zua călduros, noaptea e răcoros. Culesul cucuruzului continuă. Culesul viilor s'a început deja.

Becicherecul-Mare. Timpul în tot cursul săptămânei ultime a fost uscat și plăcut. Culesul cucuruzelor e aproape pe sfârșite. Recolta e de 11—12 măji m. la jugărul catastral.

Sân-Miclăușul-Mare. Căratul cucuruzului s'a isprăvit, agricultorii cară acum tuleii.

Seceta îndelungată zădărnicește facerea arăturilor.

Sătmar. Seceta mare n'a încetat încă, agricultorii nu pot ara și semăna. Pășunile sunt cu desăvârșire pârjolite, așa că vitelor încă de acum li-se dă nutreț.

Culesul cucuruzului e pe sfârșite. Tree-rul trifoiului pentru semințe s'a început deja rezultatele sunt bune mijlocii.

Timișoara. Timpul e frumos și călduros.

Verșet. Nici acum n'a plouat încă, agricultorii nu pot face arăturile de toamnă. Căratul cucuruzului s'a isprăvit deja.

Împrumutul rusesc. Guvernul Rusiei a făcut încercări a contracta în piața din Paris un împrumut de 110 milioane rubleș au 300 milioane franci.

Guvernul Rusiei a oferit ca bază a acestei transacțiuni financiare amanetarea acțiilor căilor ferate din ținutul Don. Aceste căi ferate au fost nu de mult statificate, iar acțiile sunt în posesia statului.

Ministrul francez de finanțe a declarat, că nu poate permite votarea împrumutului, de oarece fiind acum Rusia stat constituțional, guvernul e dator a cere dela duma rusească nu numai învoirea de a se contracta împrumutul, ci și aceea, ca acțiile căilor ferate să poată fi depuse ca amanet.

Noua operațiune financiară a guvernului rusesc, se poate face deci numai cu învoirea dumei.

Tovărășia de credit a lăcătarilor. Lăcătușii din capitală au înființat o tovărășie de credit.

Noua tovărășie pe lângă operațiunile de institut de credit și economii se va ocupa și cu procurarea materialului și uneltelor necesare lăcătarilor. Tovărășia va înființa și un magazin și o hală comună de vânzare.

Un nou dumăn al viilor. În viile din comitatul Bereg s'a ivit un nou soi de insecte, care pricinuește pagube foarte mari în vii.

În unele locuri aceste insecte au nimic o parte de trei și chiar jumătate din roada de struguri.

Ministrul de agricultură a ordonat, ca institutul de ampelologie din Budapesta să studieze ființa acestor insecte, precum și mijloacele de apărare împotriva lor.

Râmători rasa Yorck-Schyre, de vânzare. „Voința Națională” din București înregistrează informația, că societatea economică românească din Săliște (Transilvania) s'a adresat oficiului de informații comerciale pe lângă ministerul domeniilor, oferind se vândă cu prețuri convenabile încă 300 râmători, rasa Yorck-Schyre, provenită din produși importați direct din Anglia în anul 1906.

Cumpărătorii să se adreseze oficiului de informații, instalat în palatul Bursei din capitala României, acest oficiu se oferă gratuit a fi intermediar între cumpărători și vânzători.

Venitele căilor ferate. Societatea căilor ferate austro-ungare a încasat în luna Septemvrie 6,680.698 coroane (+315.016); iar căile ferate de Sud 11,876.285 coroane (+356.688).

Camera de comerț și industrie din Budapesta va ține mâne Marți (8 Octomvrie n.) la orele 4 după prânz o ședință plenară.

Bursa de efecte. Încheierea pactului economic cu Austria a făcut cea mai bună impresie asupra bursei. Speculația a devenit foarte dispusă, s'au făcut numeroase

transacțiuni. Cursurile valorilor internaționale s'au urcat repentin, cursurile valorilor locale deasemenea. Circulația a fost animată și în târgul efectiv. Rentele și valutele s'au menținut.

La încheierea bursei au notat:

Acțiunile institutului de credit	Coroane
„ „ austriac vinde	652.25
„ „ ung.	770.50
„ băncei de escompt	482.50
„ soc. căilor fer. aust. ung.	666.50
Renta ung. de aur 4 proc.	111.—
„ „ coroane 4 „	93.75
„ austr. de aur 4 „	116.—
„ „ coroane 4 „	97.—
Scrisuri fonciare „Albina”	101.—
Napoleond'or (20 franci aur)	19.19
mărci germane, aur	23.56
Galbeni austriaci și ungurești	11.43
Bilete germane 100 mărci	117.60
„ franceze 100 franci	95.87
„ italiene 100 lire	95.87
„ române 100 lei	95.30
Ruble rusești de hârtie	2.54

Prețurile cerealelor. În piețele din străinătate pretutindeni, — afară de Franța — prețurile cerealelor s'au urcat.

La noi în cursul săptămânei trecute circulația a fost restrânsă, spre sfârșitul săptămânei însă cererile s'au înmulțit.

Grâu s'a vândut în cursul săptămânei trecute circa 170.000 măji metrice cu 50 fileri mai scump de maja m., decât săptămâna precedentă.

Secara și ovășul s'au scumpit, orzul și cucuruzul și-au montat prețurile, ofertele de cucuruz nou sunt urgente, consumul însă foarte rezervat. Pentru cucuruz nou s'a plătit 11 cor. 40 fileri de maja m. Săptămâna trecută au sosit la Budapesta 258.988 măji m. grâu, s'au expedit în acelaș timp 78.682 măji m. făină și 23.359 măji m. țărățe.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 50,000 măji metrice grâu.

Pentru cel mai frumos grâu de Tisa (80 kgr. greutate) s'au plătit 23 cor. 40 fileri, iar pentru cel mai slab din comitatul Pestei (75 kgr. greutate) 21 cor. 95 fileri de maja metrică (100 kgr.)

În ultimele 24 ore circulația cerealelor în Budapesta a fost următoarea:

Măji metrice:

	Sosit:	Expedit:
Grâu	46761	—
Secară	2975	8026
Orz	7295	754
Ovăș	1893	12322
Cucuruz	800	462
Rapiță	16	23
Făină	983	22677
Țărățe	380	4750

Tendența generală în târgul pe termen de cereale a fost fermă. Conform buletinului oficial au notat:

Grâu pro Octomvrie 11.44, 11.48—11.45, pro Aprilie 1908: 12.12, 12.18—12.16.

Secară pro Octomvrie 9.88, 9.91—9.88. Aprilie 1908: 10.54, 10.63—10.60.

Tariful transportului pe năi. Pentru transportul mărfurilor pe apă se plătește până la Budapesta de 100 kilograme: Dela Panciova 50—54 fileri, Neoplanta (Ujvidék) 46—48, Bezdán 32—36, Senteș — Seghedin 52—54, Zenta 48—50, Titel 46—48 Timișoara —, Becicherecul-Mare 50—52 fileri.

În aceste sume sunt socotite și darea de transport, precum și taxa de asigurare.

Piața din Budapesta.

I.

Cereale..

Grâu, m. metr. (100 kgr.) frum.	23 cor. 40 fil.
„ „ „ „ „ mijl.	22 cor. 90 fil.
„ „ „ „ „ slab	21 cor. 95 fil.
Secară, maja metrică dela	19.— — 19.65
Orz, „ „ „	15.40 — 15.80
Cucuruz, „ „ „	13.40 — 13.60
Ovăș, „ „ „	15.75 — 16.25
Rapiță, „ „ „	30.40 — 36.—

II.

Producte.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și în bani gata. —

Unsoare de porc, de la 154 cor. — 155 cor.
Slănină, ... „ 129 cor. — 132 cor.
Cartofi, ... „ 5.80 cor. fil 5'80 —

Spirit, ... „ 59.— cor. — 60.—

III.

Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch).
(Prima calitate ungară).

Bătrâni, . . . — — — fileri kilogramul.
Tineri, . . . 132—134 fileri kilogramul.

Redactor responsabil:

VASILE MACREA.

Tipografia «Pop. Rom.» Budapesta, István-ut 11.

A. Raza

croitor.

Budapesta, IV., Strada Nádor 28 vis-à-vis de palatul bursei.

Se recomandă on. public român.

— Croi elegant. Prețuri moderate. —

„Sebeșana”

Institut de credit și de econ. ● Filială în Vinjul-inf. (Alvinc).

Primește depuneri spre fructificare și plătește:

1. 5 proc. interese pentru depuneri fără abdicere;

2. 5 și jum. proc. interese pentru depuneri de la 5—10000 Cor. cu abdicere de 3 luni;

3. 6 proc. interese pentru depuneri de peste 10000 Cor. cu abdicere de 6 luni.

Darea o plătește institutul. 1—6

Caut 2 calfe

în bransa manufacturei, cari vorbesc perfect limba română, maghiară și germană, cu salar lunar de 80—100 coroane.

Cei cu scrisoare frumoasă sunt preferiți.

Traian Streza,
comerciant în Făgăraș.

1—3

A apărut Calendarul Poporului Român pe 1908.

Cel mai frumos și bogat calendar românesc dela noi. Se estinde pe 13 coale de tipar, 208 pagini.

Cuprinsul Călindarului:

1. Cronologia anului. Cele 12 luni cu roșu. După fiecare lună o pagină curată pentru însemnări. Regentele anului. Luna. Intunecimi. Zile de repaus. 29 Februarie. Semnele cronologice. Zile schimbătoare peste an. Posturile. Deslegarea posturilor. Anotimpurile. 2. Tabla cametelor. 3. Domnitorii din Europa cu 29 chipuri. Țările și numărul locuitorilor și cu capitala fiecărei țări. 4. Consulatele din Budapesta. 5. Poșta: I. Scrisori; II. Mandate postale; III. Pachete; IV. Telegramme. 6. Călătoria cu trenul: a) persoane; b) pachete. 7. Timbre și taxe pe tot felul de rugări, sentințe, contracte, petiții, etc. 8. Despre procese: Un articol în 10 capitole, foarte interesant și folositor pentru oameni dela sate. — Partea literară: 9. Norocul celor trei fete. 10. Câți jidani sunt pe lume? 11. Blăstămii soției (poezie). 12. Isus și paserile. 13. Blăstămii de mamă (poezie). 14. Obiceiuri rele. 15. Vrăjitoarea. 16. Cucul și domnișorul. 17. Români. 18. La botez (poezie). 19. De când sunt judecătorii? 20. Telegrafia. 21. Trai la stână. 22. Ciudățeni la animale. 23. Scrisoarea orbilor. 24. Purecele. 25. Graba strică treaba. 26. Analfabetii. 28. Emigrarea. 29. Răscala țărănească. 20. Cojocarii Sfântului Ilie. 31. Lupta pentru drepturile noastre. 32. Ră-

vașul anului cu toate întâmplările mai însemnate din lume. 36. Ce e românesc în Budapesta? 35. Razele Röntgen. 36. Baia de cărbuni. 37. Sfaturi economice. 38. Glume presărate în tot textul Calendarului și anunțuri.

Dintre ilustrații amintim: Casa deputaților (Reichsrath) din Viena. — Deputații români din parlamentul austriac. — Dr. Vasile Lucaciu. — Vichentie Babeșiu. — Deputații țărani din parlamentul austriac. — Casele fundațiunii Gozsdu din Budapesta. — Capela gr.-or. română din Budapesta. — Conducătorii comunității bisericesti gr.-or. rom. din Budapesta. — Redactorii ziarului „Lupta” și „Poporul Român”. — Reuniunea meseriașilor români din Budapesta. — Personalul tipografiei „Poporul Român”. — Sala de zețarie a tipogr. „Poporul Român”. — Departamentul mașinelor de tipar a tipogr. „Poporul Român”. — Boboteaza în București. — Biserica țărului Alexandru II din St.-Petersburg. — „Vatra luminoasă” din București — Palatul regal din Buda. — Sala mică de dans. — Odaia de durmit a regelui și alte multe chipuri

100 la număr.

Invălițoarea Calendarului și de astă dată se prezintă în formă de tot modernă, tipărită în 3 colorii.

Un exemplar costă 40 fileri, iar porto postal 10 fileri. Cei ce comandă cel puțin 15 exemplare, primesc 15 procente rabat, adică 15 exemplare costă 5 cor. 10 fil., 25 exemplare costă 8 cor. 50 fil., 50 exempl. costă 17 cor. și așa mai departe. Dela 15 exempl. în sus plătim noi și portpostal. Cei ce comandă mai puțin de 15 exempl., plătesc 10 fileri pentru fiecare exempl. Comercianții primesc 25 procente.

Comandele să se adreseze la

Tip. „Poporul Român” Budapesta, VII., István-ut 11.